

RINGINFORM

ÅRGÅNG 37

Nr 1
Feb 2014

CES-SVERIGE 2014	1
NORDFLYTTANDE SVARTHÄTTOR	10
UR ÅTERFYNDSFLÖDET	11
SVENSKT RINGMÄRKARMÖTE	13
RINGMÄRKARKURS	13
FÅGELSTATIONSKONFERENS	14

Naturhistoriska
riksmuseet

RINGINFORM utkommer med två nummer per år. Ringmärkare erhåller tidskriften gratis.

Redaktion: Thord Fransson, Lina Jansson, Tuomo Kolehmainen,
Conny Kroon, Thomas Wenninger

Adress: Naturhistoriska riksmuseet
Ringmärkningscentralen
Box 50007
104 05 STOCKHOLM

Omslagsillustration: Peter Larsson
ISSN 1100 – 4134

CES – Sverige 2013

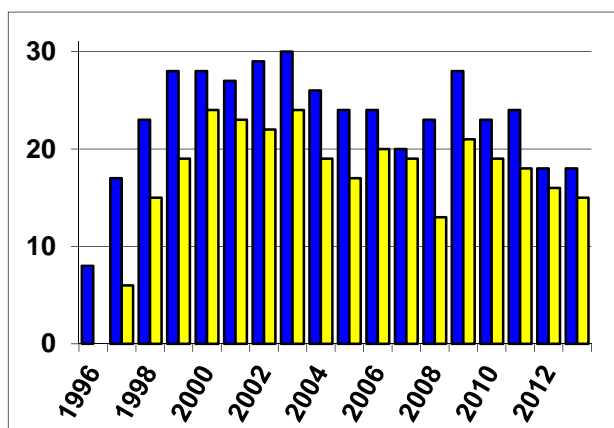
Thomas Wenninger, Lina Jansson & Thord Fransson

Inledning

Detta var den artonde säsongen för CES-projektet. Antalet deltagande platser var något färre än föregående år, se figur 1. Fältarbete genomfördes på 18 platser, dock avbröts säsongen efter tre tillfällen på en plats. Två nya platser startades med goda fångstresultat i Blekinge och Västerbotten. Underlaget för jämförelser mellan 2012 och 2013 utgörs av 15 platser, vilket är en ovanligt hög andel.

Den geografiska spridningen av CES-platserna 2013 visas i figur 2. I tabell 1 förtecknas de tillsammans med en summering av resultaten. De huvudsakliga fångstmiljöerna 2013 fördelade sig enligt följande (förändring jämfört med 2012 inom parentes): lövskog 3 (-2), buskmark 10 (+1), bladvass 5 (+1).

Nedan lämnas dels en summarisk redovisning av resultaten, dels en något utförligare presentation av resultaten för några arter som under projektperioden uppvisat tydliga förändringar av populationsstorleken.

Figur 1. Antal deltagande CES-platser 1996-2013. Blåa staplar visar antal platser ett enskilt år, gula staplar visar antal upprepat deltagande från året före.

Övergripande resultat

Under året hanterades 4 865 fåglar av 73 arter, vilket är 13 % färre individer än 2012, men ändå ett ganska normalt antal hittills inom CES. Minskningen förklaras främst genom att ett par platser i bladvass endast fångade hälften jämfört med 2012, samt en måttlig minskning på flera andra platser. De nya platserna har fångat fler fåglar än de avslutade platserna gjorde året innan. Sammanlagt utnyttjades 195 nät, jämfört med 204 nät under 2012, vilket är en minskning med 4 %. Totalt sett minskade alltså fångsten mer än fångstinsatsen. I det följande utgår alla jämförelser från de 15 platser som deltog båda åren och på ett likartat sätt.

Figur 2. CES-platser 2013.

Tabell 1. Deltagande fångstplatser i CES - Sverige 2013, grupperade efter huvudbiotop och ordnade från norr till söder. De nya platserna markeras med en asterisk. Platsnumren är uppbyggda med landskapskod plus ett löpnummer. Ej åldersbestämda individer (1K+) ingår i summorna, men påverkar inte andelen 1K.

Nr	Plats	Ansvarig märkare	Antal nät	Antal fångade arter	Antal fångade individer	Andel 1K %
<i>Lövskog</i>						
VR03	Barfän 2	Björn Ehrenroth	15	32	224	55
GO01	Ardre Kaupungs	Tomas Carlsson	10	34	263	36
SM21	Århult	Urban Rundström	11	25	209	39
<i>Buskmark</i>						
VB02*	Gästerviken	Mattias Laisfeldt	9	27	279	76
VB01	Villanäs, Umedeltat	Tomas Brodin	10	18	177	65
JÄ01	Vike, Rödön	Thomas Holmberg	10	25	215	56
DR05	Kyrkbyttjärn 3	Gittan Matsson	15	38	324	42
UP03	Oxängen 2	Anders Arnell	11	37	398	48
SÖ05	Älviken 3	Thord Fransson	11	30	218	57
SM20	Skillingaryds dämme	Mats Alderus	14	32	345	51
SK04	Hovdala 3	Håkan Winqvist	8	30	256	63
SK06	Näsby fält	Ola Svensson	6	32	232	42
SK05	Örby ängar 2	Mikael Jönsson	9	26	215	46
<i>Bladvass</i>						
ÖG06	Fossalaviken (avbruten)	Joakim Wallin	10	8	45	0
ÖG05	Säbyviken	Claes Svedlindh	11	19	297	58
SM19	Uppsjön 2	Lars Johan Johansson	10	17	83	29
ÖL09	Bröttorpsören	Lennart Carlsson	15	33	659	59
BL03*	Vambåsa våtmark	Fredrik Lennartsson	10	32	426	58
Summa			195	73	4865	53

Bestånd av häckande fåglar

Storleken av de häckande bestånden mäts inom CES genom fångsten av adulta fåglar. För alla arter sammantaget blev fångsten tydligt lägre än 2012, en minskning med 11 % (Tabell 2). Några arter har ökat betydligt – t ex ladusvala, domherre, gulspurv, rödvingetrast och gransångare. Däremot uppvisar många arter stora eller måttliga minskningar. Tydligast minskningar noteras för trädkrypare, grönsiska, rödstjärt, grå flugsnappare, talgoxe, större hackspett, björktrast och sävsparv. Att antalet talgoxar minskar betydligt kraftigare än blåmesarna kan kännas förvånande, men de har flera tidigare år uppvisat motsatta tendenser. Vi noterar med glädje att gulspurvorna ser ut att öka, efter att ha minskat i stort sett alla tidigare år under CES. Gransångarna ökar främst i södra delarna av landet, så det är troligen ett tecken på den sydliga rasens expansion. Tolkningen för arter som märks i relativt låga antal bör dock göras med viss försiktighet då slumpmässiga fångstvariationer kan ge stort utslag och förändringen hos talgoxe är den enda som är statistiskt säkerställd (Tabell 2). Den samlade

fångsten av adulter vid samtliga platser uppvisar en nästan signifikant nedgång från 2012 till 2013 ($p=0,055$).

Reproduktion

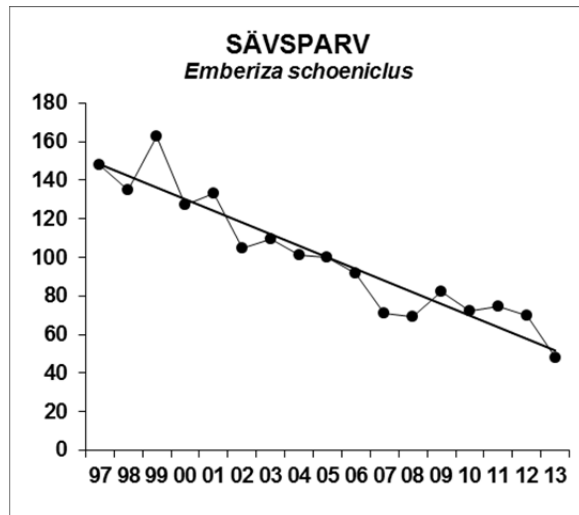
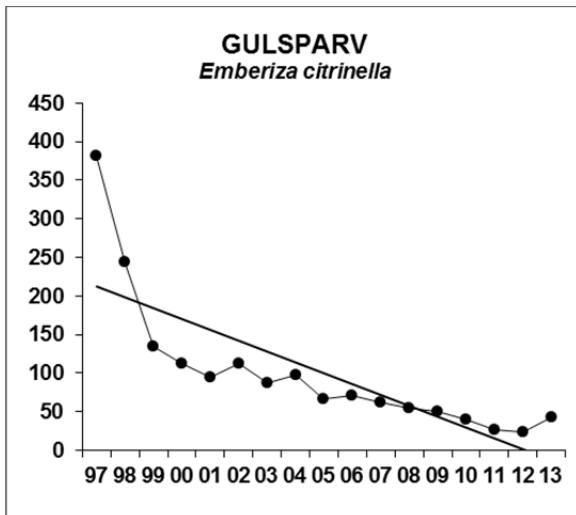
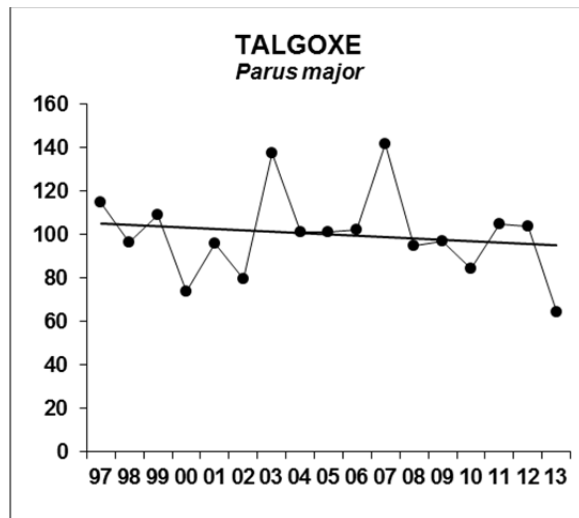
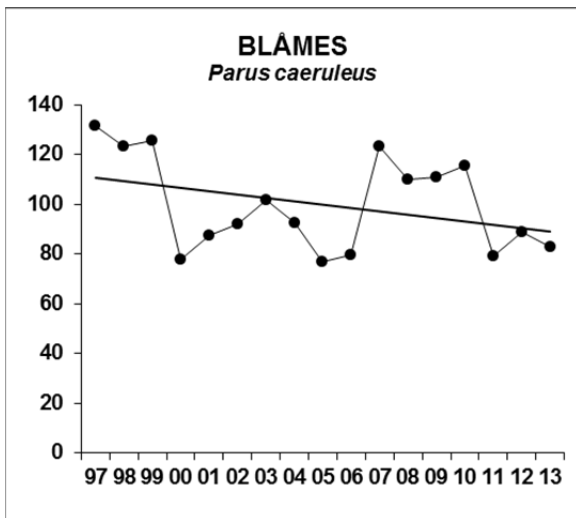
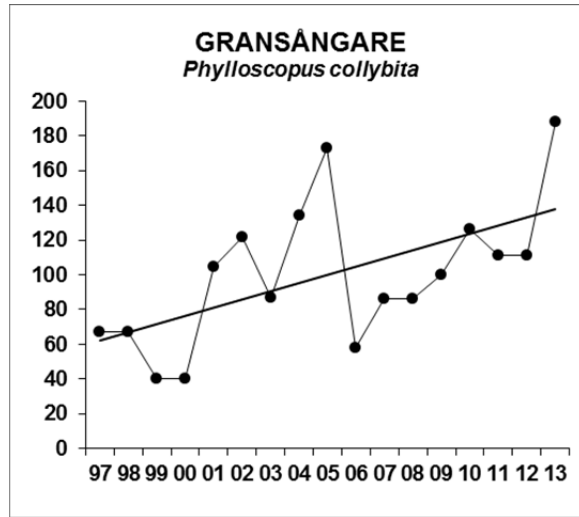
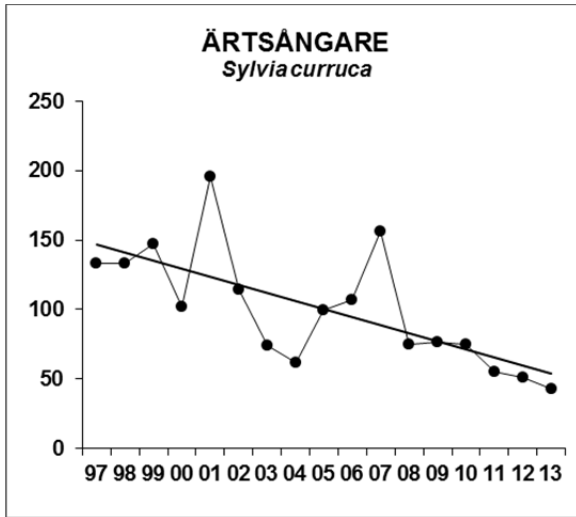
Årets reproduktion mäts som kvoten mellan antalet årsungar och antalet adulta fåglar (Tabell 3). Jämfört med 2012 var den genomsnittliga reproduktionen 2013 nästan 15 % lägre. 2011 och 2012 var dock båda mycket bra år. Den genomsnittliga kvoten under hela CES är 1,08 att jämföra med årets 1,05. Grönsiska, bofink och kärnsångare är några arter som trots detta lyckats klart bättre än föregående år. Flera arter som fångats i små antal har också noterat kraftiga öknings, men tyvärr är underlaget i minsta laget för att dra säkra slutsatser. Bland arter som fångas i tillräckliga antal registrerades statistiskt sämre reproduktion hos rörsångare, gransångare, törnsångare och blåmes.

Tabell 2. Förändring av den totala fångsten av adulta (2K+) fåglar vid jämförbara CES-platser mellan 2012 och 2013. n = antalet jämförda platser för respektive art. Endast de vanligaste arterna redovisas, d v s arter som fångats på minst 6 platser de båda åren sammantaget. Förändringarna har testats statistiskt; Wilcoxon's Test for Matched Pairs, tvåsidig. Statistiskt signifikanta resultat markeras med en asterisk ($P < 0,05$).

Art	n	Antal 2K+		Förändring (%)
		2012	2013	
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	7	8	5	-38
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	6	5	16	+220
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	8	13	16	+23
Sädesärla <i>Motacilla alba</i>	9	30	22	-27
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	12	24	25	+4
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	14	64	47	-27
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	8	32	35	+9
Rödstjärt <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	11	22	13	-41
Koltrast <i>Turdus merula</i>	14	54	44	-19
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	9	38	25	-34
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	9	23	18	-22
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	6	14	24	+71
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	9	52	44	-15
Kärsångare <i>Acrocephalus palustris</i>	10	79	61	-23
Rörsångare <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	10	174	138	-21
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	9	25	28	+12
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	13	27	23	-15
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	10	75	94	+25
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	14	119	121	+2
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	14	79	89	+13
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i> spp.	6	26	44	+69
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	15	377	348	-8
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	7	25	15	-40
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	11	56	40	-29
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	7	7	10	+43
Entita <i>Parus palustris</i>	8	9	9	0
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	15	89	83	-7
Talgoxe <i>Parus major</i>	15	137	85	-38 *
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	9	13	15	+15
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	5	7	2	-71
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	6	10	9	-10
Pilfink <i>Passer montanus</i>	6	18	20	+11
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	15	119	106	-11
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	11	70	61	-13
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	9	62	25	-60
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	9	9	25	+178
Gulspurv <i>Emberiza citrinella</i>	7	24	44	+83
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	12	111	76	-32
Samtliga arter	15	2234	1991	-11

Tabell 3. Förändring av kvoten årsungar (1K) vid jämförbara CES-platser mellan 2012 och 2013. Förändringarna har testats statistiskt: χ^2 -test; antal frihetsgrader = 1; Yates' korrektion. Statistiskt säkerställda förändringar markeras med en asterisk ($P < 0,05$), två ($P < 0,01$) eller tre ($P < 0,001$).

Art	2012			2013			Förändring (%)
	2K+	1K	Kvot	2K+	1K	Kvot	
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	8	2	0,25	5	2	0,40	+60
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	5	1	0,20	16	12	0,75	+275
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	13	2	0,15	16	11	0,69	+347
Sädesärla <i>Motacilla alba</i>	30	37	1,23	22	32	1,45	+18
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	24	18	0,75	25	40	1,60	+113
Rödthake <i>Erithacus rubecula</i>	64	204	3,19	47	158	3,36	+5
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	32	21	0,66	35	35	1,00	+52
Rödstjärt <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	22	11	0,50	13	13	1,00	+100
Koltrast <i>Turdus merula</i>	54	40	0,74	44	34	0,77	+4
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	38	24	0,63	25	7	0,28	-56
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	23	42	1,83	18	20	1,11	-39
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	14	6	0,43	24	7	0,29	-32
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	52	136	2,62	44	116	2,64	+1
Kärrsångare <i>Acrocephalus palustris</i>	79	86	1,09	61	107	1,75	+61 *
Rörsångare <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	174	245	1,41	138	103	0,75	-47 **
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	25	4	0,16	28	10	0,36	+123
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	27	22	0,81	23	22	0,96	+17
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	75	112	1,49	94	85	0,90	-39 *
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	119	38	0,32	121	56	0,46	+45
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	79	101	1,28	89	81	0,91	-29
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i> spp.	26	54	2,08	44	33	0,75	-64 **
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	377	422	1,12	348	371	1,07	-5
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	25	2	0,08	15	2	0,13	+67
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	56	18	0,32	40	16	0,40	+24
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	7	11	1,57	10	7	0,70	-55
Entita <i>Parus palustris</i>	9	39	4,33	9	24	2,67	-38
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	89	303	3,40	83	126	1,52	-55 ***
Talgoxe <i>Parus major</i>	137	287	2,09	85	138	1,62	-23
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	13	13	1,00	15	16	1,07	+7
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	7	5	0,71	2	3	1,50	+110
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	10	6	0,60	9	3	0,33	-44
Pilfink <i>Passer montanus</i>	18	59	3,28	20	37	1,85	-44
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	119	31	0,26	106	80	0,75	+190 ***
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	70	42	0,60	61	23	0,38	-37
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	62	17	0,27	25	34	1,36	+396 ***
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	9	4	0,44	25	25	1,00	+125
Gulspurv <i>Emberiza citrinella</i>	24	8	0,33	44	17	0,39	+16
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	111	113	1,02	76	68	0,89	-12
Samtliga arter	2234	2708	1,21	1991	2083	1,05	-14 ***

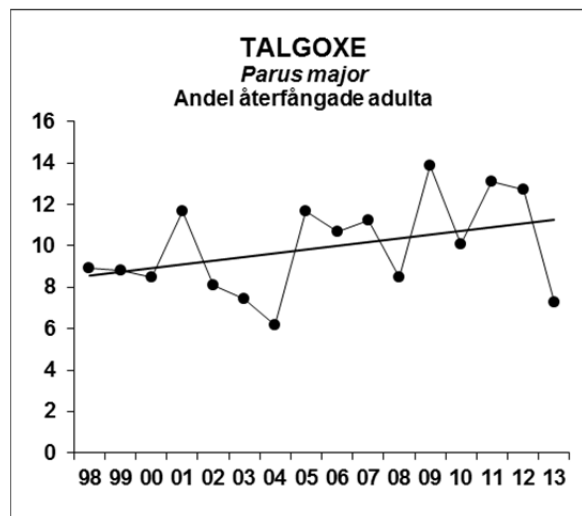
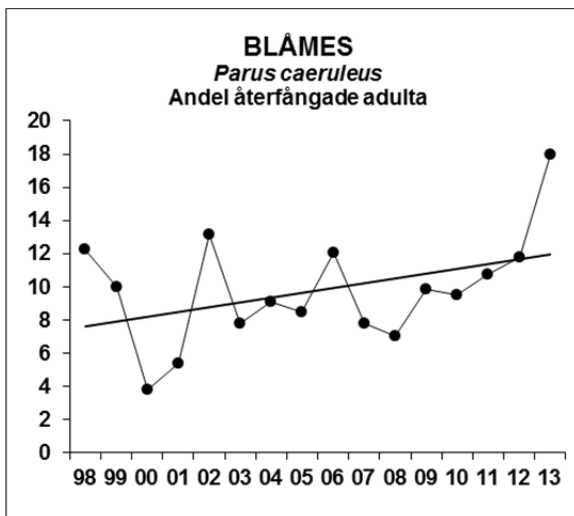
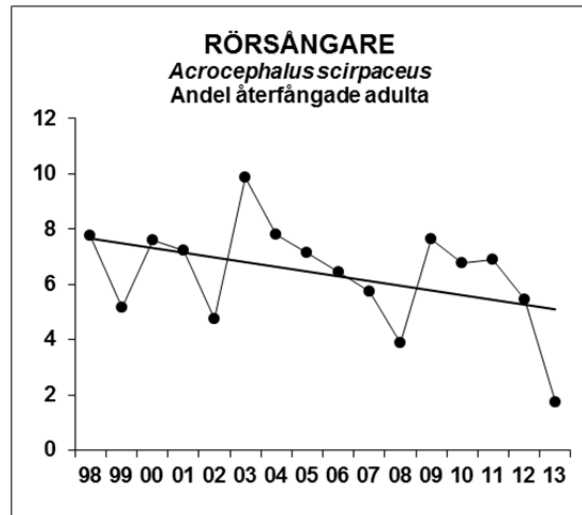
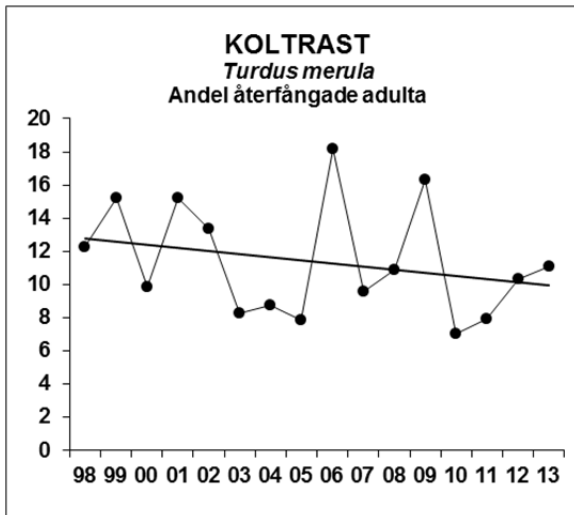
Figur 3. Populationsnivå hos adulta (2K+) fåglar för några arter. Index 100 = medelvärdet för perioden. Se vidare texten.

Mellanårsöverlevnad

Denna mäts inom CES som andelen av de fångade adulta fåglarna som året därpå återfångas. Även om chansen att återfå en viss individ kan förefalla liten återfångas i genomsnitt nära 8 % av de adulta fåglarna (Tabell 4). Eftersom antalet individer för varje art är lågt är inga förändringar statistiskt säkerställda. Det kan även vara intressant att notera att andelen återfångade ungefär är lika hög oavsett

var arterna tillbringar vintern. För några arter visas andelen återfångade adulta över tiden i Figur 4.

När det gäller fåglar märkta som årsungar är andelen som återfångas nästkommande år klart lägre än för de som märks som adulta och i genomsnitt ligger andelen som återfångas mellan 1 och 2 % (Tabell 5).

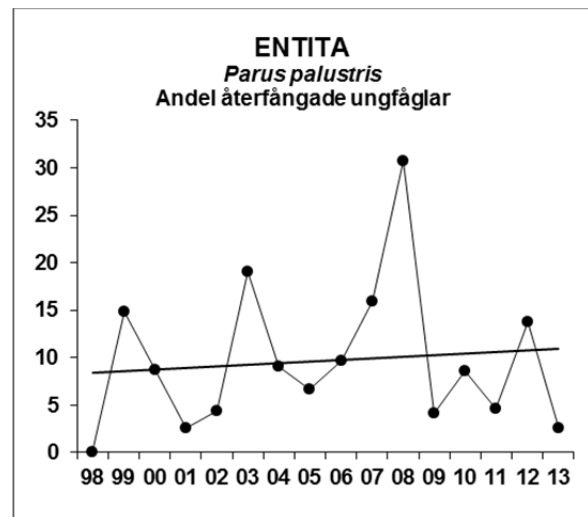
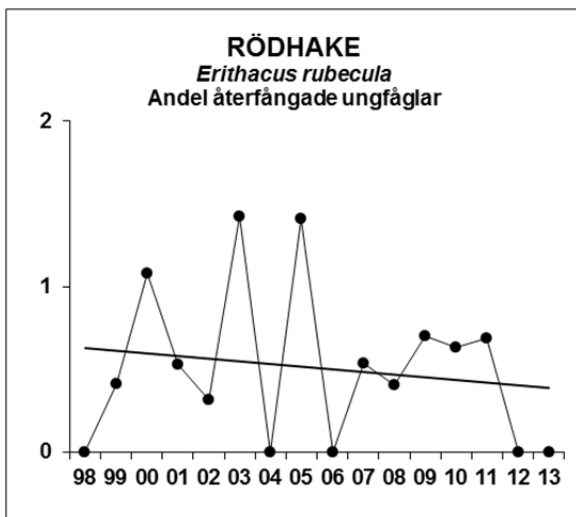
Figur 4. Andel återfångade av individer fångade som adulta (2K+) vid CES-platser året före. Motsvarande siffror för de senaste åren finns i tabell 4.

Tabell 4. Andel återfångade av individer fångade som adulta (2K+) vid CES-platser året före. Endast arter med mer än en återfångst 2011, 2012 eller 2013 redovisas. Materialet har uppdelats på stannfåglar, kortdistansflyttare respektive tropikflyttare. Statistiskt säkerställda (χ^2 -test, antal frihetsgrader = 1) förändringar markeras med en asterisk ($P < 0,05$) eller två ($P < 0,01$). Ingen förändring är statistiskt säkerställd 2013.

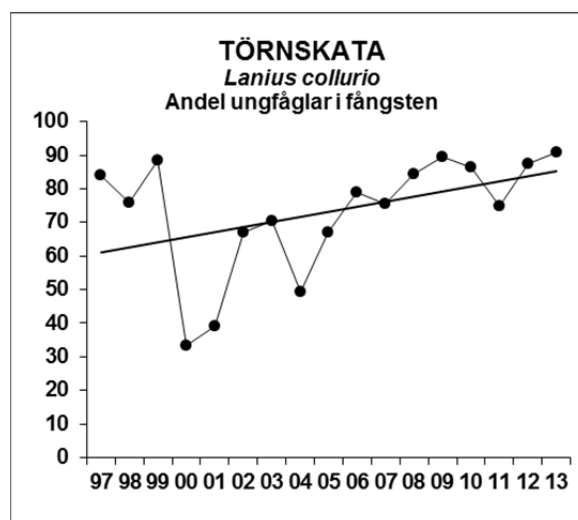
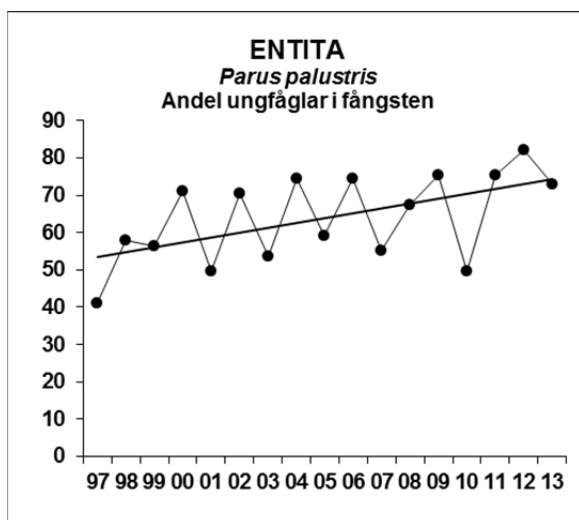
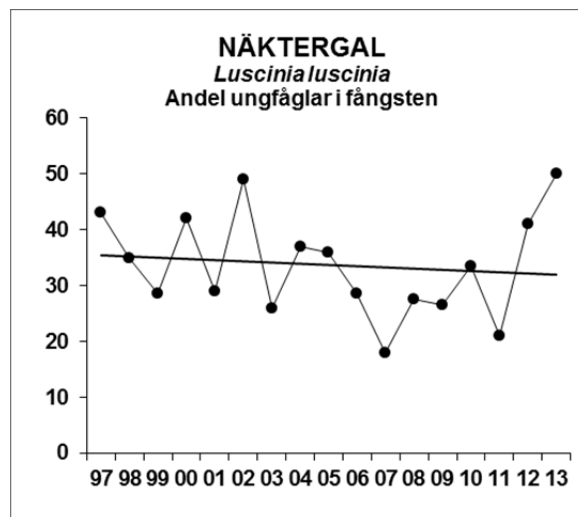
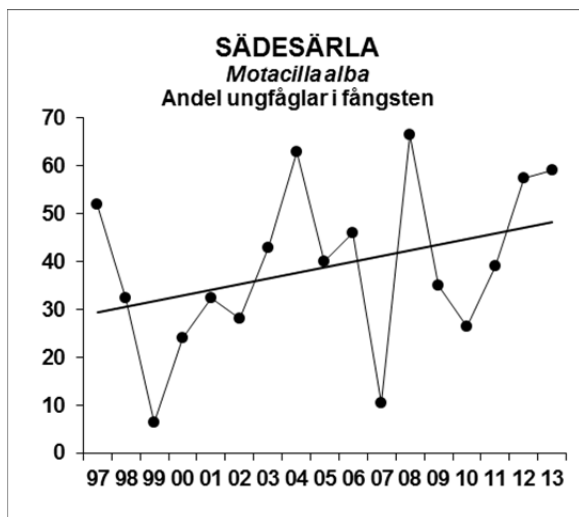
Art	Antal fångade adulta			Andel återfångade (%)		
	2010	2011	2012	2011	2012	2013
Övervintrar i Sverige						
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	9	5	8	22	0	12
Entita <i>Parus palustris</i>	22	13	9	18	0	11
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	112	85	89	11	12	18
Talgoxe <i>Parus major</i>	107	110	137	13	13	7
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	8	10	13	12	30	31
Pilfink <i>Passer montanus</i>	24	19	18	0	5	11
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	27	55	70	7	5	1
Gulspurv <i>Emberiza citrinella</i>	38	27	24	11	4	21
Övervintrar i Västpalearktis						
Sädesärta <i>Motacilla alba</i>	20	35	30	15	11	7
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	19	29	24	5	7	8
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	88	66	64	5	2	2
Koltrast <i>Turdus merula</i>	63	29	54	8	10	11
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	37	45	38	0	4	3
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	24	29	23	8	3	4
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	24	21	14	4	0	7
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	95	155	119	11	7	4
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	126	141	111	11	9	6
Övervintrar i tropiska Afrika						
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	6	21	13	17	14	15
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	49	58	32	20	7	12
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	13	21	29	8	14	7
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	75	79	52	9	4	13
Kärrsångare <i>Acrocephalus palustris</i>	9	77	79	0	9	3
Rörsångare <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	276	294	174	7	5	2
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	7	30	25	0	3	4
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	26	27	27	8	4	0
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	68	95	75	15	12	12
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	106	134	119	8	8	13
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	125	82	79	2	7	8
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i> spp.	25	26	26	16	4	12
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	298	307	377	9	11	6
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	37	42	56	11	0	2
Samtliga arter	2122	2384	2234	8,5	7,2	6,5

Tabell 5. Andel återfångade av individer fångade som årsungar (1K) vid CES-platser året före. Endast arter med mer än en återfångst 2011, 2012 eller 2013 redovisas. Materialet har uppdelats på stannfåglar, kortdistansflyttare respektive tropikflyttare. Statistiskt säkerställda (χ^2 -test, antal frihetsgrader = 1) förändringar markeras med en asterisk ($P < 0,05$) eller två ($P < 0,01$). Ingen förändring är statistiskt säkerställd.

Art	Antal fångade årsungar			Andel återfångade (%)		
	2010	2011	2012	2011	2012	2013
Övervintrar i Sverige						
Entita <i>Parus palustris</i>	22	29	39	5	14	3
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	191	222	303	3	4	3
Talgoxe <i>Parus major</i>	226	202	287	6	3	3
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	13	15	13	8	0	15
Pilfink <i>Passer montanus</i>	75	35	59	1	3	0
Övervintrar i Västpalearktis						
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	291	290	204	1	0	0
Koltrast <i>Turdus merula</i>	43	43	40	5	2	2
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	21	14	24	0	0	3
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	104	89	113	3	2	2
Övervintrar i tropiska Afrika						
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	136	257	136	1	0	1
Kärrsångare <i>Acrocephalus palustris</i>	7	83	86	0	0	2
Rörsångare <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	272	356	245	1	1	1
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	41	97	112	0	2	4
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	73	64	38	1	2	0
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	108	103	101	0	2	1
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	362	550	422	1	1	2
Samtliga arter	2370	2998	2708	1,6	1,2	1,7

Figur 5. Andel återfångade av individer fångade som ungfåglar (1K) vid CES-platser året före. Motsvarande siffror för de senaste åren finns i tabell 5. Andel ungfåglar (1K) i fångsten. Uträknat som medelvärde (bakåt och framåt för jämförbara årspar och platser) inom CES.

Figur 6. Andel ungfåglar (1K) i fångsten. Uträknat som medelvärdet (bakåt och framåt för jämförbara årspår och platser) inom CES.

Tack!

Vi vill rikta ett varmt tack till alla deltagare 2013, såväl ansvariga märkare som medhjälpare till dessa: Mats Alderus, Anders Arnell, Karl-Martin Axelsson, Tomas Brodin, Kjell Carlsson, Lennart Carlsson, Lisa Carlsson, Matz Carlsson, Tomas Carlsson, Jeanette Chrisander, Björn Ehrenroth, Paul Elfström, Jan Eriksson, Inger Fransson, Thomas Fransson, Thord Fransson, Magnus Fridolfsson, Tord Gräntz, Anna Grönlund, Anouschka Hof, Thomas Holmberg, Nina Janelm, Andreas Johansson, Daniel Johansson, Jonas Johansson, Lars Johan Johansson (Bodafors), Rebecka Jonpers, Mikael Jönsson, Mattias Laisfeldt, Leo Larsson, Fredrik Lennartsson, Dan Lindmark, Andreas Magnusson, Gittan Matsson, Roger Mellroth, Lisa Nevander, Tobias Lilja Nordin, Berth Nygren, Jan Ohlsson, Ingrid Reyper, Bertil Roos, Daniel Roos, Urban Rundström, Peter Schmidt, Bo Slunge, Darius Strasevicius, Eva Sundström, Claes Svedlindh, Ola Svensson, Joakim

Wallin, Pontus Wennesjö, Anders Westlund, Patric Whilstrand, Håkan Winqvist, Niclas Winqvist, Jan Wärnbäck, Christer Örtvall samt ytterligare några, för oss anonyma, medarbetare!

Flera av deltagarna har fått ekonomiskt stöd av lokala sponsorer, till vilka vi vill framföra vår uppskattning.

Alvins fond har lämnat ekonomiskt bidrag som gör det möjligt för oss att lämna stöd till deltagarnas materielkostnader.

Publicerat

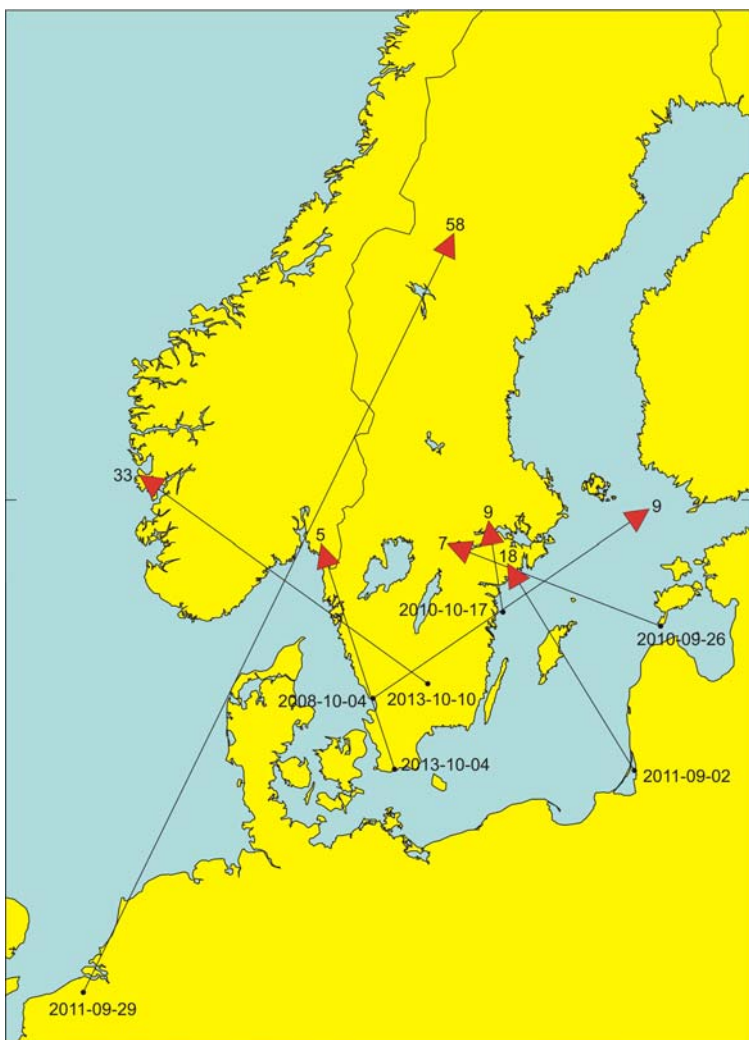
Föregående års rapport:

Wenninger, T., Jansson, L. & Fransson, T. 2013. CES – Sverige 2012. *Ringinform* 36: 1-9.

Svarthättor som flyttar norrut på hösten

Att en del svarthättor på hösten flyttar från Centraleuropa till Storbritannien för att övervintra är ett fenomen som uppmärksammades under 1970-talet (t ex Berthold m fl 1992). Senare visade det sig att en del också flyttar norrut och hamnar i Skandinavien (Fransson & Stolt 1994). I en senare studie visades att 17% av de svarthättor som ringmärks i Sverige på hösten och som återfinns efter kort tid har flyttat norrut (Bengtsson m fl 2009). I samma studie kunde det konstateras att fenomenet fortgått under en längre period utan att uppvisa någon tydlig trend. Under hösten 2013 noterades två återfynd av svarthättor som rört sig norrut och för att se vad som hänt efter 2007 har jag gjort en genomgång av återfynd av svarthättor, både svenska och utländska.

Genomgången visar att det under perioden (2008-2013) finns sju återfynd där avståndet överstiger 100 km som uppvisar rörelser som gått norrut (Figur 1). Av fynden är fyra märkta i Sverige och tre märkta i utlandet (Belgien, Litauen och Estland). Fåglarna är märkta under perioden 2 sep – 8 okt och med ett undantag påträffades under perioden 20 sep – 17 okt. Undantaget gäller en svarthätta som påträffades död efter att troligen ha flugit in i ett fönster den 26 nov i Jämtland (Strömsund). Även två av de andra har kolliderat med fönster medan en hittades död och tre är fåglar kontrollerade av ringmärkare. Att längre distanser är inblandade har visats tidigare och förflyttningen från Belgien till Jämtland omfattar 1596 km. Tidigare har en förflyttning från Belgien till Norge inkluderat 1953 km (Fransson & Stolt 1994).

Figur 1. Återfynd av svarthättor som under perioden 2008-2013 rört sig norrut under hösten. Vid märkplatserna visas datum för märkningen och vid fyndplatsen antal dagar som förlutit.

Svarthättor som häckar på kontinenten har klart kortare vinglängd än skandinaviska och det har visats att den genomsnittliga vinglängden vid fågelstationer i Norge, Sverige och Finland minskar under senhösten (Bengtsson m fl 2009). Detta har tolkats som att inslaget av sydliga ökar. Uppgift om vinglängd finns för sex av de sju fynden och den varierar mellan 74 och 79 mm, vilket visar att just dessa inte var särskilt kortvingade. Tyvärr finns det ingen uppgift om vinglängd på fågeln som märktes i Belgien.

Förklaringen till varför svarthättor flyttar norrut på hösten i relativt stor omfattning är fortfarande inte klarlagd. På kontinenten finns hos svarthätta en sträckdelare ungefär vid 12°E och väster om denna flyttar svarthättor mot sydväst medan de öster om flyttar mot sydost. Om fåglar av någon anledning flyttar 180 grader fel så skulle fåglar från båda sidor av sträckdelaren hamna i Sverige och det ser onekligen ut som om det ligger något i detta. Intressant att notera är att det förefaller som om en stor del av den kontinentala populationen är inblandade i dessa rörelser.

En del av de svarthättor som dyker upp vid fågelbord i Sverige har förmodligen ett sydligt ursprung och det har visats att uppträdandet ökade under senare delen av 1900-talet (Fransson & Stolt 1994). Observationerna under olika vintermånader visade en kraftig nedgång vilket tolkades som att överlevnaden är låg. Årets fågelbordsräkning som SOF arrangerar visar att fler

än 500 svarthattor inräknades vid fågelbord nu i januari 2014.

Trots att fenomenet inte tycks speciellt gynnsamt för många av de inblandade individerna verkar det fortsätta att existera. Det ska bli intressant att följa den fortsatta utvecklingen av detta via den fortlöpande ringmärkningen i landet.

Referenser:

Berthold, P., Helbig, A. J., Mohr, G. & Querner, U. 1992. Rapid microevolution of migratory behaviour in a wild bird species. *Nature* 360, 668–669.

Fransson, T. & Stolt, B-O. 1993. Is there an autumn migration of Continental Blackcaps *Sylvia atricapilla* into Northern Europe? *Vogelwarte* 37, 89-95.

Fransson, T. & Stolt, B-O. 1994. The wintering of Blackcaps *Sylvia atricapilla* in Sweden. *Ornis Svecica* 4, 105-112.

Bengtsson, D., Fransson, T. & Røer, J. E. 2009. Occurrence of Continental Blackcaps *Sylvia atricapilla* in northern Europe. *Ornis Svecica* 19, 41-49.

TDF

Ur återfyndsflödet – svenska ringar

Storskarvsfynd

Under 2013 behandlades totalt 114 rapporterade fynd av svenskmärkta storskarvar. Fynden från Sverige, 29 stycken, fördelar sig på 16 skjutna (55%), 4 som fastnat i fiskenät (14%) och resterande 9 (31%) på fynd av annan orsak, varav ingen avläst i fält utan de blev oftast funna döda. De övriga 85 fynden (84 från Europa och ett från Libyen) har en något annorlunda fördelning. Det handlar om 27 skjutna (32%), 11 som fastnat i fiskenät (13%) och de övriga 47 (55%) hade någon annan fyndorsak, t ex blev fem av dem avlästa i fält.

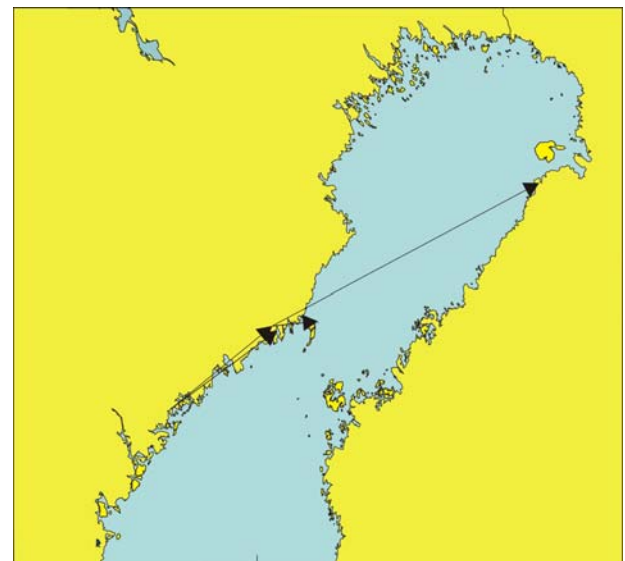
Kentsk tärna i Grekland

En kentsk tärna blev funnen död, 2013-01-28, i en av burarna vid en fiskfarm nära orten Lixouri på ön Kefallonia i västra Grekland. Den var märkt 2000-07-03 som adult fågel vid Nabben, Falsterbo, under kvälls-/nattfångst, kl 22.

Det är den första svenskmärkta kentska tärnan funnen i Grekland någonsin. Det har överhuvudtaget varit få fynd från Medelhavet hittills av arten och de fynd som tidigare har hittats har varit i de västligaste delarna av nämnda hav.

Gråsiskor mot öst

Mellan 2013-09-21 och 2013-10-03, d v s en ungefärlig tvåveckorsperiod, märktes några gråsiskor utefter den svenska norrlandskusten som kort efter märkningen kom att bli kontrollerade på andra platser i närheten. Märkplatserna var Köpmanholmen, S om Örnsköldsvik, och Degernäs, strax S om Umeå. Det blev sammanlagt sju gråsiskor (tre av Köpmanholmens märkta och fyra från Degernäs, som även kontrollerade en från Köpmanholmen) som kontrollerades på annan märkplats, från 14 timmar till nio dagar efter märkningen. Alla siskorna hade en rörelse i riktning mot NE-E under denna period (se karta). Om man drar en linje från den sydligaste av märkplatserna, Köpmanholmen,

till den nordligaste (och senaste, 2013-10-12) av fyndplatserna, vilket är den finska märkplatsen Tauvo, ca 50 km SW om Oulu/Uleåborg, får man en linje som skulle kunna vara en ungefärlig genomsnittsriktning på rörelsen hos dessa gråsiskor och som hamnar ganska nära 55° NE. Drar man sedan den linjen vidare i samma riktning utefter storcirkeln hamnar man till slut i norra Kina. Så nu är det väl förhoppningsvis bara att vänta in rapporterna av svenskmärkta gråsiskor funna på några av de kinesiska ringmärkningsstationerna under den kommande våren.

Nästan två nya fyndarter från Finland

Först en buskskvätta som faktiskt är det första fyndet av en svenskmärkt sådan i Finland. Den blev märkt som F2+, 2013-05-18, vid Hoburgen och återfanns 2013-07-08 som kattbyte i Kumiseva, Haapajärvi, i mellersta Finlands inland. Man får väl anta att det var häckningsområdet för den. Det andra fyndet är en gärdsmyg som märktes på Nidingen, 2013-04-16, som även den blev tagen av katt mitt i sommaren i inlandet av mellersta

Finland, 2013-07-11, i Taimolahti, Viitasaari. Sannolikt även den i sitt häckområde. Men gärdsmynen är inte riktigt ett förstafynd av en svensk-märkt sådan från Finland då det finns två tidigare fynd från Lågskär i Ålands södra skärgård, d v s nästgårds Norrtälje yttre skärgård och Svenska högarna på den svenska sidan. Bägge arterna är ju ganska klara SW-flyttare från Sverige så fynden som sådana är ju inte direkt oväntade i sig. Det oväntade är kanske snarast att det inte finns några fynd av dem från det finska fastlandet sedan tidigare.

Ristorante schoenobaenus

I Poslättnens flacka jordbruksbygd i norra Italien ligger en liten ort vid namn Mortizzuolo, den ligger där strax öster om den något större orten Mirandola i regionen Emilia-Romagna. På kartan ser det mest ut som en större by med cirka hundra hus spridda utefter några vägar mitt i åkerlandskapet. Enstaka träd och buskar syns i trädgårdarna och ett och annat fält med vinodlingar blandar sig med de övriga vetefälten runt omkring. Men inga synliga dammar eller fuktområden så långt man ser (på Google Earth).

Där någonstans finns det tydligen en liten märkplats som verkar ha hittat rätt då det gäller att få fatt på svenskmärkta sävsångare under flyttperioderna. Hösten 2012 kontrollerade de fyra sävsångare mellan 22/8-16/9 och våren 2013 blev det en till på sin väg norrut den 20/4. Alla fem sävsångarna är märkta i Mellansverige, en som adult fågel i maj och fyra som årsungar, varav Kvismaren märkt tre av dem. Gissningsvis handlar det om riktad fångst med hjälp av ljuduppspelning som lockar ner dessa sävsångare till platsen, om det nu möjligen inte kan ha något med den goda italienska maten att göra.

Kustsnäppa på flytt

Ett något försenat fynd av en skjuten kustsnäppa från Frankrike kom in under fjolåret. Den var märkt vid Ottenby 2010-08-29, kl 11, som årsunge med en vikt på 117,1 g och fettklass 5. Två dagar senare, 2010-08-31, blev den skjuten i Frankrike, närmare bestämt i Dunkerque i norra delen av landet.

Noterar att Göran Andersson på Ottenby vid tillfälle haft ett tillägg till ett svar om svanars flykthastighet på SOF:s hemsida att kustsnäppans marschhastighet ligger på 65 km/h. Då avståndet mellan Ottenby och Dunkerque är 1085 km så skulle det med den hastigheten ta den drygt 16 timmar om den flög det hela i ett sträck. Man får väl förmoda att så är fallet (om den nu inte tog en kortare paus i Vadehavet på vägen) då det har visat sig att flera vadararter är kapabla till rejäla

förflyttningar under kort tid, och vem vet, kanske höll den som bäst på att hämta andan efter resan när det ödesdigra skottet till slut föll.

TKN

Fynd av utländska ringar

Finsk skräntärna i svensk koloni

Den riktade insats mot skräntärna som pågått några år har resulterat i många rapporter om svenskmärkta tärnor både i Sverige och i utlandet, men även i en kontroll av en finskmärkt tärna. Det var i maj förra året som den fångades av en ringmärkare i en koloni utanför Hållnäs i Norduppland. När märkdata kom från den finska centralen visade det sig att den hade märkts som bounge 1994 i Ekenäs, Nyland. Den var alltså 19 år gammal, men får hålla sig vid liv några år till om den ska slå det nuvarande åldersrekordet. Den äldsta svenska skräntärnan avlästes nämligen i fält vid en ålder av 30 år och är med det även den äldsta i Europa.

Roskarl med holländsk ring

En bieffekt av skräntärneprojektet är att även andra ringmärkta fåglar har observerats. I utkanten av kolonin utanför Hållnäs fotades en häckande roskarlshane år 2012 och från bilderna gick det att fastställa både ringnummer och adress. Roskarlen visade sig vara märkt inom ett holländskt projekt i december 2009 på ett rev utanför Iwik i Mauretania.

Trastsångare från Slovenien

En trastsångare med slovensk ring kontrollerades under häckningssäsongen 2012 i Kvismaren. Den hade märkts utanför Bilje i västra Slovenien nära den italienska gränsen som 1K i september 2011. Denna kontroll kompletterar fyndbilden för arten som visar att den sträcker ner över kontinenten nästan rakt söderut från Sverige.

Förstafynd av svarthätta märkt i Ungern

Sverige har sedan tidigare några fynd av svarthattor i Ungern, men inte förrän 2013 påträffades en ungerskmärkt svarthätta i Sverige. Det var en hane som kontrollerades i maj på Nidingen. Fågeln hade märkts som 1K i oktober år 2008 i Szalonna i nordöstra Ungern nära gränsen till Tjeckien. Dock finns det två fynd av svarthätta med ungersk ring som svenska RC tidigare hanterat. Det rör sig om två ringar som en ringmärkare vid Getteröns fågelstation fick skicka till sig 1988. Ringarna hade inte hittats i Sverige utan i Damaskus, Syrien. Troligen har den ursprungliga upphittaren varit på en fågelmarknad och där kommit över ringarna. Dessa två svarthattor hade märkts i Pest 1979 respektive 1986.

LJA

Svenskt ringmärkmöte på Naturhistoriska riksmuseet

23 – 24 november 2013

Nationella ringmärkmöten arrangeras vart annat år och mötena har alternerat mellan att hållas på riksmuseet eller någonstans ute i landet. Det föregående mötet genomfördes i samarbete med Falsterbo fågelstation i Höllviken i oktober 2011. Vid det mötet firades svensk ringmärknings 100-årsjubileum.

Under en helg i slutet av november arrangerades ett ringmärkmöte på riksmuseet i Stockholm. Drygt 80 personer deltog i mötet som startade lördag morgon och avslutades efter lunch på söndagen. Mötet hölls traditionsenligt som en konferens med inledande information från RC och kortare presentationer. RC informerade bl a om den omorganisation som genomförts på museet, senaste nytt från återfyndshanteringen och en lägesrapport från utvecklingsarbetet med Fagel3. I samband med pauser i programmet visades också RCs nya lokaler för de som var intresserade.

Det var ovanligt många som denna gång anmält intresse för att hålla presentationer och programmet blev ovanligt varierat och innehållsrikt. Deltagarna fick bl a höra om fenologiska förändringar över tre decennier vid Ottenby, ringmärknings i medicinens tjänst, studier av skrântärna och sillgrissla, skalltagsförbening som metod vid åldersbestämning, studier av göktyta samt ljusloggerstudier av stenskvätta.

Efter middagen på lördag kväll berättade Bo Petersson om hur ett fågelår kan te sig vid den kinesiska fågelstationen Beidaihe. En plats där svenska ringmärkare har arbetat under några år inom ramen för ett projekt med stöd från Sida. Därefter vidtog en eftersits i museets restaurang som gav utrymme för diskussioner mellan deltagarna.

På söndagen fortsatte mötet med presentationer om toppskarvsmärkning på Västkusten och studier av nattskärna i Småland. Därefter fick deltagarna höra om ortolansparvens förekomst och status i Sverige samt nya rön om flyttningen baserade på ljusloggerförsedda fåglar.

Mötet avslutades med val av representanter till ringmärkningsnämnden. Det handlar dels om en representant för de enskilda ringmärkarna och dels en representant för fågelstationerna. I båda fallen ska också en suppleant utses. För enskilda märkare omvaldes Bo Petersson med Håkan Söderman som suppleant. Även fågelstationernas representant, Bo Nielsen, omvaldes men här blev det inte klart med någon suppleant.

Mötet blev väldigt lyckat och uppskattat. Nästa möte kommer sannolikt att hållas hösten 2015 och det framkom förslag om att det kanske skulle kunna hållas någonstans på Västkusten. Något vi får återkomma om senare.

TDF

Ringmärkningskurs vid Ottenby

Den 11-15 augusti 2014 anordnar Ottenby fågelstation ett nytt kurstillfälle för dig som vill bli ringmärkare. Kursen är anpassad dels för dig som tidigare har arbetat som ringmärkningsassistent och som nu vill ta steget och själv börja ringmärka, men också för dig som redan idag ringmärker men känner att du vill fortbilda dig i ämnet. Utbildningen omfattar både teori och praktik och kommer att fokusera kring metoder för åldersbestämning av tättingar. Tidpunkten är förlagd till mitten av augusti vilket brukar medföra en härligt artrik fångst med fåglar av varierande åldrar. Mer information om kursinnehåll, anmälan och priser hittar du på vår hemsida: www.ottenby.se

Välkommen

/Magnus Hellström, Ottenby fågelstation

Internationell fågelstationskonferens 2014

Falsterbo 29 augusti – 1 september 2014

Fokus på forskning, miljöövervakning och publik verksamhet vid fågelstationer världen över, allt för att belysa fågelstationernas roll i samhället idag och framtida utmaningar.

Syftet är att förmedla kunskap, utbyta erfarenheter och utveckla praktiskt samarbete.

Inbjudna föredragshållare från hela världen, paneldebatter, möjligheter att presentera den egna fågelstationen och diskutera dess verksamhet.

För ytterligare information: www.iboc2014.com

Anmälan senast 15 maj 2014

LUND
UNIVERSITY